

Lovmøllen har malet flittigt

Af professor Lars Bo Langsted
Aalborg Universitet

Så har folketingsårets lovmølle produceret endnu en lang række love, hvoraf kun få har vakt opmærksomhed i offentligheden, og kun få har været underkastet dybere overvejelser udover at tilfredsstille øjeblikkets tilsyneladende behov, som det udstikkes af tidens strømninger. En af tidens strømninger består i at svinge den etiske fane – men vel at mærke kun i én og samme retning og altid kun i takt.

Grundlovens § 74 fortæller os, at alle begrænsninger i den fri og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundede i det almene vel, skal hæves ved lov, og § 75 giver os det fingerpeg, at det er til fremme af det almene vel "at enhver borger har mulighed for at arbejde på vilkår, der betrykker hans tilværelse." Straffelovens § 78 fortæller i samme retning, at strafbart forhold "ikke medfører tab af borgerlige rettigheder, herunder ret til virksomhed i henhold til almindeligt næringsbrev eller sønæringsbevis"

Den grundtanke, der er fælles for disse bestemmelser er, at vi alle er lige borgere i det samme samfund, og at vi alle har lige pligter og rettigheder, herunder retten til arbejde og dermed berige samfundet samt forsørge os selv og vores familie. Bestemmelserne er ligeledes accepterende overfor at alle borgere kan begå fejl og at ingen af den grund skal udstødes – medmindre en (begrænset) udstødelse er strengt nødvendig – og at man er lige så god en borger, når man har udstået sin straf og dermed betalt sin gæld til samfundet, som alle andre borgere.

Men sådan er det ikke mere. Lovmøllen har netop produceret (mindst?) to love, der bryder afgørende med begge principper.

Lov om næringsbrev til fødevarerbutikker (lov nr. 486 af 9/6 2004) har til formål at komme systematiske overtrædelser af bl.a. fødevarerlovgivningen, arbejdsmiljøet og beredskabslovgivningen til livs. Et helt igennem hæderværdigt formål, som ingen kan have noget imod. Men ser man nærmere på, hvorledes dette skal ske, kan man blive bekymret. Hvis man skræller et besynderligt og temmelig kompliceret "noget for noget" regelværk af, er kernen i loven, at personer eller virksomhed med næringsbrev til detailsalg af fødevarer kan fratages retten til dette næringsbrev, såfremt de "gentagne gange eller under i øvrigt skærpende omstændigheder væsentligt har overtrådt lovgivningen vedrørende skat og afgifter, fødevarer, arbejdsmiljøforhold eller brandsikkerhed."

Bortset fra at det kan undre, at kun personer med et sådant næringsbrev kan rammes med erhvervsudelukkelse, hvis de overtræder bl.a. skattelovgivningen, kan det i sig selv se rimeligt ud. Rimeligt og betryggende ser det også ud, at det er en domstol, der skal tage stilling til frakendelsen. Men det er primært overflade. Det afgørende er naturligvis, på hvilket grundlag domstolen skal træffe sin afgørelse, og her skilles vandene i forhold til såvel hensynene bag grundloven som princippet i straffeloven. For det første er det nemlig Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, der i en bekendtgørelse skal fastsætte "hvilke former for overtrædelser af den omhandlede lovgivning, der må anses som væsentlige." Dette vedrører ganske vist

primært det register, styrelsen skal oprette over de pågældende personer, men – som der står i forarbejderne – de i § 7 indeholdte oplysninger om væsentlige overtrædelser vil kunne danne baggrund for frakendelsen. Derved er domstolene om ikke bundet, så dog ført ad en bestemt – af administrationen fastsat vej – ved den konkrete vurdering. For det andet – og langt værre – er frakendelsen *ikke* betinget af risikoen for at den pågældende skal begå nye strafbare overtrædelser af loven. Og her ligger det helt afgørende brud i forhold til straffelovens regler. Forarbejderne til den nye lov siger ganske vist – beroligende – at "frakendelsesbestemmelsen er opbygget efter samme principper som straffelovens § 79", men det er ikke korrekt. De principper, der giver mulighed for en frakendelse efter straffelovens § 79 er således, at en frakendelse ikke er en straf for de allerede begåede lovovertrædelser, men derimod samfundets nødvendige beskyttelse mod, at de pågældende personer i fremtiden vil begå kriminalitet. Hovedvægten i § 79, der således ikke figurerer blandt straffelovens "straffe", men blandt dens "andre retsfølger" ligger således i det fremadrettede og ikke i det bagudskuende (som netop kendetegner straffen). Lov om næringsbrev til fødevarebutikker har dermed indført en ny straf oveni de kendte: bøde eller fængsel.

Hvor lov om næringsbrev til fødevarebutikker dog trods alt forudsætter, at der er begået strafbare lovovertrædelser, der konstateres af en domstol, er også dette krav opgivet i *lov om ændring af lov om buskørsel og lov om godskørsel* (lov nr. 474 af 9/6 2004). Også denne lov(ændring) har et helt igennem hæderværdigt formål. Udover nogle regler om fjernbuskørsel, skulle også denne lov "stramme op". Af debatten i Folketinget i forbindelse med lovens behandling kan man se, at ordførerne var glade for at kunne være med til at forhindre menneskesmugling og uetiske dyretransporter af forskellig art. Ingen beskæftigede sig imidlertid med den del af lovforslaget, der gav Færdselsstyrelsen/Vejtransportrådet mulighed for at nægte (forlængelse af) en transporttilladelse, hvis "et medlem af bestyrelsen, direktionen eller andre med væsentlige interesser i selskabet (som nu søger tilladelse) inden for de seneste 5 år ... har været godkendt som ansvarlig leder af eller haft væsentlige interesser i en gods- eller buskørselsvirksomhed, der ... har eller har haft økonomiske vanskeligheder, som kan tilskrives forhold, som de pågældende har været ansvarlige for". Hvis man læser dette krav langsomt igennem flere gange, går det op for én, at bestemmelsen giver mulighed for at nægte en person en bus- eller godskørselstilladelse for noget, som ingen på forhånd kan sige, hvad er. "Økonomiske vanskeligheder" er alt fra at mangle likvider til at køber wienerbrød til kaffestuen til at være tæt på en konkurs. Er man konkurs eller under betalingsstandsning har det hele tiden været muligt at nægte udstedelse af tilladelsen, så det eneste, der er sikkert med den nye bestemmelse er, at de pågældende vanskeligheder ikke må opfylde betingelserne for konkurs eller betalingsstandsning og være konstateret af en skifteret. Den nye regel giver således mulighed for at nægte en vognmand forlængelse af tilladelsen ud fra et fuldstændigt uigennemsigtigt kriterium. Det skal være noget med vognmandens økonomi, og den skal være i en sådan forfatning at en embedsmand eller medlemmerne af Vejtransportrådet skal mene, at den er dårlig. Det sidste retssikkerhedsmæssige figenblad er vist nu forsvundet fra de to love i relation til udstedelse af tilladelser og erstattet af et fuldstændigt arbitrært system. Det er tænkeligt at lovændringen har beskyttet dyrenes retssikkerhed, men det er i denne relation sket på bekostning af de erhvervsdrivendes – og i værste fald deres familiers.

Vi er alle enige om, at kriminalitet og anden uheldig adfærd skal undgås – også i erhvervsvirksomheder. Som følge af denne trang til at distancere os fra det kriminelle – og dermed også fra dem, der begår kriminalitet eller i øvrigt kommer uheldigt eller forkert af sted – producerer vi den ene lov efter den anden, der "strammer op" på forholdene. "Vi" er i den sammenhæng Folketinget og interesseorganisationerne, og opstramningerne består i udelukkelse. Udelukkelse ikke bare fra det pæne selskab, udelukkelse ikke bare i form af den bødebetaling eller den frihedsberøvelse, som kriminaliteten "koster", udelukkelse ikke bare i form af de økonomiske vanskeligheder, der følger med økonomiske problemer og kriminalitet – men udelukkelse fra at drive erhverv og dermed at kunne forsørge sig selv og eventuelt sin familie samt at komme tilbage på den rette vej. Tanken om, at vi alle er "syndere" og kan

komme i situationer, hvor vi på grund af dum, menneskelig svaghed gør noget forkert, eventuelt noget kriminelt, er på vej ud i samme takt, som fanen svinges. Rummeligheden overfor afvigende adfærd og accepten af andre, og dermed andres fejltrin, bliver stadigt ringere. Man kunne spørge hvor etikken er blevet af, når man oveni straffen henholdsvis oveni de økonomiske vanskeligheder (hvad det så er for nogle), rammer de pågældende og i værste fald deres familier på deres eksistensgrundlag.

I Californien (og visse andre amerikanske stater) har man i flere år opereret med systemet: three strikes and you are out. Ingen valide undersøgelser kan bekræfte, at det har dæmmet op for kriminaliteten. Der er heller ingen grund til at tro, at en dansk variant: three strikes and you are out - of business, på lang sigt vil gavne hverken det konkrete erhverv eller samfundet. Men omkostningerne for dem, det går ud over, er store.